

The background of the entire slide features a close-up of a globe showing the continents of Africa and Europe. In the foreground, a large, light-colored wooden chess piece, likely a king or queen, is partially visible on the left side. The globe is resting on a dark, reflective surface.

ΚΕΔΙΣΑ KEDISA

ΚΕΝΤΡΟ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ
CENTER FOR INTERNATIONAL STRATEGIC ANALYSES

Η συμφωνία των Παρισίων και ο ρόλος των ισχυρών παικτών του διεθνούς συστήματος

Φώτιος Τεγόπουλος

Ερευνητική Εργασία Νο. 4

Η συμφωνία των Παρισίων και ο ρόλος των ισχυρών παικτών του διεθνούς συστήματος

Φώτιος Τεγόπουλος

Ασκούμενος ΚΕΔΙΣΑ

Ερευνητική Εργασία Νο. 4

Διοικητικό Συμβούλιο

Ανδρέας Μπανούτσος, Ιδρυτής και Πρόεδρος

Σπύρος Πλακούδας, Αντιπρόεδρος

Όμηρος Τσάπαλος, Γενικός Γραμματέας

Γιώργος Πρωτόπαπας, Εκτελεστικός Διευθυντής

Αργέττα Μαλιχουτσάκη, Οικονομική Διαχειρίστρια

Δημήτρης Κιούσης, Μέλος Δ.Σ

Κωνσταντίνος Μαργαρίτου, Μέλος Δ.Σ

Φορέας: Κέντρο Διεθνών Στρατηγικών Αναλύσεων (ΚΕΔΙΣΑ)

Συντάκτης εργασίας: Φώτιος Τεγόπουλος

Επίβλεψη: Δρ. Πέτρος Βιολάκης

Περιεχόμενα

1. Εισαγωγή
2. Η στάση των ΗΠΑ απέναντι στη συμφωνία
3. Η προσέγγιση της Κίνας απέναντι στο φαινόμενο
4. Η συνεισφορά της Ευρωπαϊκής Ένωσης
5. Συμπεράσματα
6. Πηγές

1. Εισαγωγή

Την περίοδο μεταξύ 30^{ης} Νοεμβρίου και 12^{ης} Δεκεμβρίου του 2015 διεξήχθη στο Παρίσι η ομώνυμη διάσκεψη με αντικείμενο την κλιματική αλλαγή. Η εν λόγω διάσκεψη εντάσσεται στο πλαίσιο της σύμβασης – πλαισίου για την κλιματική αλλαγή των Ηνωμένων Εθνών (UNFCCC – United Nations Framework Convention for Climate Change) και συνιστά την 21^η σύνοδο των μερών (COP – Conference of the Parties), αλλά και την 11^η ανάμεσα στα κράτη που έχουν επικυρώσει το πρωτόκολλο του Κιότο (Ευρωπαϊκή Ένωση, 2017). Στις 12/12/2015 έχουμε την επίτευξη συμφωνίας στη γαλλική πρωτεύουσα, γεγονός το οποίο συνιστά αξιοσημείωτη εξέλιξη, καθώς οι προηγούμενες σχετικές διαπραγματεύσεις στην Κοπεγχάγη το 2009 και νωρίτερα στο Κιότο το 1997, δεν είχαν τα αναμενόμενα αποτελέσματα. Παρόλ'αυτά, το πρωτόκολλο του Κιότο θεωρείται ότι άνοιξε το δρόμο για την προστασία του περιβάλλοντος ενώ οι διαπραγματεύσεις στην Κοπεγχάγη χαρακτηρίστηκαν από έλλειψη ανάληψης ευθύνης, κυρίως από τους μεγάλους ρυπαντές (ΗΠΑ, Κίνα, Ινδία, Βραζιλία και Ν. Αφρική). Η διαδικασία των διαπραγματεύσεων για το κλίμα και την κλιματική αλλαγή ξεκίνησε το 1979 και είναι ιδιαίτερα αργή μιας και συμπεριλαμβάνει (πλέον) 197 χώρες οι οποίες φέρουν διαφορετική αντίληψη και ατζέντα. Ως εκ τούτου, δίδεται ιδιαίτερη βαρύτητα δίνεται στη συνεισφορά των συμμετεχουσών κρατών μέσω προτάσεων που θα υποβάλλουν και θα αξιολογούνται κάθε πέντε χρόνια, στη μείωση της αύξησης της θερμοκρασίας κάτω από τους 2 βαθμούς κελσίου και σε άλλα ζητήματα, όπως η διαφάνεια και η σχέση ανεπτυγμένων και αναπτυσσομένων χωρών (Falkner, 2016). Στις 4/11/2016 η συμφωνία ετέθη σε ισχύ και έχει επικυρωθεί από 170 εκ των 197 μερών της σύμβασης – πλαισίου του ΟΗΕ (UNFCCC, 2014). Η συμφωνία αφορά διεθνείς πολιτικές για το περιβάλλον όπως αυτές διαμορφώνονται (κυρίως) στο πλαίσιο του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών με την υιοθέτηση πολυμερών συμβάσεων.

2. Η στάση των ΗΠΑ απέναντι στη συμφωνία

Ο ρόλος των εκάστοτε ‘Μεγάλων Δυνάμεων’ ήταν διαχρονικά ζωτικής σημασίας για τα ζητήματα των διεθνών σχέσεων και αυτό φυσικά δε θα μπορούσε παρά να μην ισχύει και στο θέμα της κλιματικής αλλαγής. Η ύπαρξη μιας συμφωνίας που θέτει φιλόδοξους στόχους συνιστά σημαντική επιτυχία, δεν αποτελεί ωστόσο από μόνη της αναγκαία συνθήκη ικανή να αντιμετωπίσει το φαινόμενο αυτό. Χρειάζεται η ενεργή συμμετοχή των συμβαλλομένων μερών και ειδικότερα των ισχυρών παικτών του διεθνούς συστήματος, όπως της Ευρωπαϊκής Ένωσης, των ΗΠΑ και της Κίνας. Σε ότι αφορά τις ΗΠΑ, ήδη πριν από την πρώτη διάσκεψη για το κλίμα το 1979, υπήρξε σειρά ενεργειών και νομοθετημάτων, που είχαν ως στόχευση να προστατευθεί αποτελεσματικά το κλίμα, επί προεδρίας Ρίτσαρντ Νίξον. Συγκεκριμένα, μπορούμε να μνημονεύσουμε τη σύσταση της ‘Environmental Protection Agency’ το 1970 και το ‘Clean Air Act’ την ίδια χρονιά. Αξιοσημείωτη είναι και η υπογραφή του πρωτοκόλλου του Μόντρεαλ το 1988 από τον πρόεδρο Ρίγκαν, για την αντιμετώπιση της τρύπας του όζοντος (Energy Collective, 2017).

2.1 Η προσέγγιση απέναντι στο θέμα επί προεδρίας Ομπάμα και το εσωτερικό περιβάλλον των ΗΠΑ

Η εκλογή του Μπαράκ Ομπάμα το Νοέμβριο του 2008 δημιούργησε ένα σημαντικό παράθυρο ευκαιρίας για τη χώρα ώστε να υιοθετήσει μια πιο φιλοπεριβαλλοντική προσέγγιση και να διορθώσει τα κακώς κείμενα της προεδρίας Μπους, η οποία δεν επέδειξε τη δέουσα στάση έναντι του θέματος της κλιματικής αλλαγής, αρνούμενη να συμβάλλει στην κατεύθυνση της μείωσης των εκπομπών αερίου του θερμοκηπίου. Πάνω στο θέμα αυτό, ο πρόεδρος Μπους θεωρούσε ότι δημιουργούσε τεράστια βάρη στις πλάτες των ανεπτυγμένων χωρών, ερχόμενος σε πλήρη αντίθεση με τον αντιπρόεδρο των ΗΠΑ Αλ Γκορ, που υποστήριζε με θέρμη την αντιμετώπιση του φαινομένου της κλιματικής αλλαγής (Energy Collective, 2017). Αναφορικά με το ζήτημα αυτό, παρατηρούμε μια έντονη ιδεολογική διαφοροποίηση στο εσωτερικό των ΗΠΑ, η οποία λαμβάνει τα χαρακτηριστικά της αντιπαράθεσης των υποστηρικτών των 2 μεγάλων κομμάτων, Δημοκρατικών και Ρεπουμπλικανών τα τελευταία 15 χρόνια και αντανακλά τις θέσεις τους για την κλιματική αλλαγή. Ξεκινώντας με τους Δημοκρατικούς, όπως αποτυπώνεται στις δηλώσεις τους βλέπουμε πως έχουν περισσότερη περιβαλλοντική συνείδηση σε σχέση με τους Ρεπουμπλικανούς, όντας της άποψης πως οι συνέπειες της κλιματικής αλλαγής είναι ορατές στο περιβάλλον, με τη διάσταση απόψεων επ’ αυτού να μεγαλώνει χρόνο με το χρόνο. Το ίδιο στοιχείο υφίσταται και σε άλλα επιμέρους θέματα, όπως το επίπεδο της ανθρώπινης παρέμβασης στο περιβάλλον, ο ρόλος των ΜΜΕ, η ανησυχία απέναντι στις επιπτώσεις της και η γενικότερη αντίληψη απέναντι σ’ αυτό το φλέγον θέμα (Dunlap, Mcright & Yarosh, 2016).

Από την άλλη πλευρά, διαπιστώνουμε πως οι Ρεπουμπλικάνοι αντιλαμβάνονται διαφορετικά το εν λόγω ζήτημα, αφήνοντας στο περιθώριο το περιβάλλον και βάζοντας μπροστά τα κυρίαρχα εθνικά συμφέροντα των ΗΠΑ. Ενδεικτική είναι η

άποψη υποστηρικτών και στελεχών του συντηρητικού κόμματος πως η κλιματική αλλαγή προκαλείται από τη φύση και δεν είναι συνέπεια ανθρωπίνων παρεμβάσεων, αρνούμενοι πεισματικά να κατανοήσουν την πραγματικότητα. Σε συνέχεια όσων αναφέρθηκαν προηγουμένως, οι Ρεπουμπλικανοί προσπάθησαν πολλάκις να μπλοκάρουν σχετικά νομοσχέδια στα νομοθετικά σώματα και άσκησαν δριμεία κριτική στην ομοσπονδιακή υπηρεσία περιβάλλοντος, δείγμα του σκεπτικισμού που έχουν απέναντι στην προστασία του περιβάλλοντος, δείχνοντας απροθυμία να συνδράμουν στην αντιμετώπιση του φαινομένου (Dunlap, Mcright & Yarosh, 2016).

2.2 Η θέση της προεδρίας Τραμπ έναντι του θέματος

Η εκλογή του Ντόναλντ Τραμπ στην προεδρία των Ηνωμένων Πολιτειών το Νοέμβριο του 2016, αποτέλεσε σημείο αναφοράς για σημαντικές αλλαγές στην πολιτική της χώρας απέναντι στις διαπραγματεύσεις για την κλιματική αλλαγή. Η θητεία του προέδρου Τραμπ ξεκίνησε θέτοντας τέλος στο σχέδιο των Δημοκρατικών με τίτλο “Clean Power Plan”, κορωνίδα της πολιτικής τους έναντι του περιβάλλοντος, που αποσκοπούσε στον περιορισμό των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής σε πολλές πολιτείες της χώρας και φυσικά συνιστούσε βήμα προς τη σωστή κατεύθυνση για την προστασία του περιβάλλοντος. Ταυτόχρονα, δεν υποστηρίχθηκαν ενέργειες για τη μείωση της χρήσης του άνθρακα, όπως επίσης δεν παρατηρήθηκαν δράσεις που θα συνέβαλαν στη μείωση του ενεργειακού κόστους, κάτι που συνεπάγεται μια πιθανή απεξάρτηση από τη χρήση του πετρελαίου και του φυσικού αερίου (Forbes, 2016). Για την προεδρία Τραμπ η αναζωογόνηση της βιομηχανίας άνθρακα συνιστά ύψιστη προτεραιότητα, καθώς πρόκειται για ένα θέμα που αφορά την εθνική ασφάλεια, το βασικότερο εθνικό συμφέρον για τις Ηνωμένες Πολιτείες. Η αμερικανική διοίκηση δίνει ιδιαίτερη βαρύτητα και στην απεξάρτηση από τον Οργανισμό Πετρελαιοπαραγωγών Κρατών, με ταυτόχρονη αναβάθμιση των ενεργειακών σχέσεων με τις χώρες του Κόλπου, ως πλαίσιο ενίσχυσης συνεργασίας. Συνεπώς, βλέπουμε πως ο πρόεδρος Τραμπ δίνει μεγάλη έμφαση στην αξιοποίηση των ενεργειακών αποθεμάτων στο εσωτερικό της χώρας, ως μοχλό για την προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης και της υλοποίησης των πολιτικών του (White House, 2017).

Κορυφαία στιγμή βεβαίως συνιστά η απόσυρση των ΗΠΑ από τη συμφωνία των Παρισίων, η οποία έλαβε χώρα την 1^η Ιουνίου 2017. Η απόφαση αυτή στηρίχθηκε ευρέως από το κόμμα του, αλλά δέχθηκε σφοδρότατη κριτική από περιβαλλοντικές οργανώσεις, πολιτικούς και ανώτατα στελέχη μεγάλων επιχειρήσεων ανά την υφήλιο. Με βάση και το δόγμα που ο ίδιος ανέπτυξε, η απόφαση ελήφθη με γνώμονα το καλό της χώρας και με βάση το εθνικό συμφέρον, επιθυμώντας να διαπραγματευτεί μια συμφωνία με καλύτερους όρους για τις ΗΠΑ. Χαρακτηρίστηκε ως πλήγμα για την εθνική κυριαρχία της χώρας και εμπόδιο στην προσπάθεια των Ρεπουμπλικάνων να αναδιοργανώσουν την περιβαλλοντική νομοθεσία του κράτους με τέτοιο τρόπο, που να είναι φιλικός για τα συμφέροντα των κατοίκων του κράτους. Έντονες ήταν και οι αντιδράσεις πολλών χωρών όπως η Γαλλία και η Γερμανία, που εξέφρασαν τους φόβους τους για αμφισβήτηση των ατλαντικών δεσμών (New York Times, 2017).

Η αποχώρηση από τη συμφωνία των Παρισίων αποτελεί πλήγμα τόσο στο κύρος όσο και την υλοποίησή της, καθώς οι Ηνωμένες Πολιτείες είναι ο δεύτερος μεγαλύτερος ρυπαντής στον κόσμο μετά την Κίνα, με ότι αυτό συνεπάγεται για την εφαρμογή των δεσμεύσεων που απορρέουν από αυτή. Επίσης, είναι ορατή μία διπλωματική απομόνωση των ΗΠΑ, καθώς κινδυνεύουν να είναι μια από τις ελάχιστες χώρες που δε θα συμβάλλουν στην ανασχεση της κλιματικής αλλαγής. Παράλληλα, δημιουργούνται οι προϋποθέσεις για την ανάδειξη της Κίνας σε κυρίαρχη δύναμη για την αντιμετώπιση του φαινομένου, με την τελευταία να εκμεταλλεύεται πλήρως αυτό το παράθυρο ευκαιρίας που δημιουργείται, συμπράττοντας με παίκτες – κλειδιά όπως η ΕΕ, προξενώντας ζημιά στην εικόνα των ΗΠΑ (Council on Foreign Relations, 2017).

3. Η προσέγγιση της Κίνας απέναντι στο φαινόμενο

Ήδη πριν από την έναρξη των διαπραγματεύσεων στο Παρίσι το 2015, οι ανησυχίες που εκφράστηκαν αναφορικά με το ρόλο που θα διαδραμάτιζε η Κίνα ήταν έντονες, καθώς στη σύνοδο της Κοπεγχάγης δεν κατόρθωσε να συμβάλλει στο να επιτευχθεί συμφωνία, με αποτέλεσμα να οδηγηθούν σε ναυάγιο, με ότι αυτό συνεπάγεται για τις εξελίξεις αναφορικά με την κλιματική αλλαγή. Με την πάροδο του χρόνου και συγκεκριμένα με την υιοθέτηση του 12^{ου} ‘Five Year Plan Period’, με διάρκεια από το 2011 ως το 2015, η χώρα έκανε μια φιλοπεριβαλλοντική στροφή, επιθυμώντας να καταστήσει την οικονομία της λιγότερο ζημιόγona για το περιβάλλον. Βασική στόχευση ήταν η υιοθέτηση ενός μοντέλου οικονομικής ανάπτυξης βασιζόμενο στην τεχνολογία χαμηλού άνθρακα και στην ενίσχυση της εσωτερικής κατανάλωσης, με ταυτόχρονη απομάκρυνση από μια βιομηχανική παραγωγή εντάσεως ενέργειας. Ήδη από το 2004 η Κίνα ξεκίνησε τις προσπάθειές της να μειώσει την έκθεση της χώρας στο φαινόμενο της αλλαγής του κλίματος, με ενέργειες προς την κατεύθυνση της χρήσης των ΑΠΕ και την προώθηση της ενεργειακής αποδοτικότητας, δεσμευόμενη να μειώσει σημαντικά τους ρύπους της. Ο δρόμος ωστόσο, δεν ήταν στρωμένος με ροδοπέταλα, καθώς οι Κινέζοι θεωρούσαν εαυτούς ως θύματα της κλιματικής αλλαγής, υποστηρίζοντας τις αναπτυσσόμενες χώρες και αρνούνταν να συμπράξουν με τις υπόλοιπες χώρες στο ζήτημα αυτό. Η έντονη διαφωνία της Κίνας με τις ΗΠΑ βασίζεται σε διαφορετική αντίληψη. Από τη μία οι Αμερικανοί πίστευαν ότι οι Κινέζοι αύξαναν με αλματώδεις ρυθμούς τις εκπομπές τους, ενώ από την άλλη η Κίνα ήταν της άποψης πως η προσπάθεια μείωσής τους θα λειτουργούσε ως τροχοπέδη για την ανάπτυξη της χώρας. Αντιδράσεις υπάρχουν και στο εσωτερικό της Κίνας ως προς τη στροφή αυτή, κυρίως από το λόμπι της βαριάς βιομηχανίας και τον ενεργειακό τομέα, που δε βλέπουν θετικά αυτές τις αλλαγές (Hilton & Kerr, 2017). Να σημειώσουμε πως στο εσωτερικό της Κίνας παρατηρούνται ανισότητες ως προς το προσδόκιμο ζωής, με το βόρειο κομμάτι της χώρας που επηρεάζεται έντονα από ρύπανση που προκαλείται λόγω ευρείας χρήσης του άνθρακα να υστερεί έναντι του αντίστοιχου νοτίου. Ταυτόχρονα, οι δείκτες θνησιμότητας ήταν μεγαλύτεροι, ενώ παράλληλα υπάρχει μεγάλη διαφορά ως προς την ποιότητα του αέρα μεταξύ του

βόρειου και του νότιου τμήματος του ποταμού Χουάι, σύμφωνα με μελέτη του Ινστιτούτου Ενεργειακής Πολιτικής του Πανεπιστημίου του Σικάγο (Reuters, 2017).

Σταδιακά η Κίνα μετά την Κοπεγχάγη κατάφερε να αντιστρέψει τους όρους του παιχνιδιού, μειώνοντας την εξάρτηση από τον άνθρακα και αλλάζοντας ουσιαστικά το οικονομικό της μοντέλο, καθώς οι επιπτώσεις στο περιβάλλον είχαν αρχίσει να γίνονται εμφανείς. Η πολιτική ελίτ της χώρας, το 2013 στο συνέδριο του ΚΚ Κίνας αποφάσισε τη μετάβαση της οικονομίας από το στάδιο της βαριάς βιομηχανίας σ' εκείνο των υπηρεσιών, με βαρύτητα στην καινοτομία, τασσόμενη υπέρ της μείωσης των ρυθμών ανάπτυξης με τους οποίους έτρεχε το κράτος τα προηγούμενα χρόνια. Ταυτόχρονα, δόθηκε έμφαση στην περιβαλλοντική βιωσιμότητα και την ισορροπημένη οικονομία, σε μια προσπάθεια να μειωθούν αισθητά οι παραγόμενες εκπομπές. Η μείωση του ρυθμού μεγέθυνσης του ΑΕΠ συνοδεύθηκε και από μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα σε βάθος επταετίας, δείγμα της κινεζικής στροφής προς την προστασία του περιβάλλοντος. Αξιοσημείωτη είναι και η διμερής συνεργασία με τις ΗΠΑ, με τις δύο πλευρές να δεσμεύονται για τη λήψη ενεργειών στην κατεύθυνση της εξάλειψης του φαινομένου. Να σημειωθεί ακόμη πως η Κίνα επικύρωσε τη συμφωνία το Σεπτέμβριο του 2016 (Hilton & Kerr, 2017).

Με τα νέα δεδομένα που δημιουργούνται μετά την επικείμενη αποχώρηση των ΗΠΑ από τη συμφωνία για την κλιματική αλλαγή, είναι εμφανές ότι η Κίνα θα σπεύσει να εκμεταλλευτεί το παράθυρο ευκαιρίας που δημιουργείται, ώστε να αναδειχθεί σε κυρίαρχη δύναμη για την προστασία του περιβάλλοντος. Τον περασμένο Ιούνιο, σε συνάντηση Υπουργών Ενέργειας, η Κίνα έπαιξε διαμεσολαβητικό ρόλο, αναπτύσσοντας πρωτοβουλίες για την ενίσχυση της καθαρής ενέργειας και υπέγραψε διμερείς συμφωνίες με κυβερνήσεις γι' αυτό το σκοπό. Πρόθεση της χώρας είναι να επενδυθούν περισσότερα από 350 δις. Δολλάρια σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας ως το 2020, με ταυτόχρονη δέσμευση για υπέρτατη αύξηση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα ως το 2030, ακολουθούμενη από την αντίστοιχη μείωση (Time, 2017). Στο πλαίσιο της ανάδειξης της Κίνας σε ηγετική μορφή σε ότι αφορά την ανάσχεση των επιπτώσεων από την κλιματική αλλαγή, εντάσσεται και η συνεργασία που αναπτύσσει με άλλους δρώντες, όπως η Ευρωπαϊκή Ένωση. Ενδεικτική είναι η κοινή γραμμή που ανέπτυξαν οι 2 πλευρές κατά τη διάρκεια της μεταξύ τους συνόδου την 1^η Ιουνίου στις Βρυξέλλες, λίγο πριν ο πρόεδρος Τραμπ ανακοινώσει την αποχώρηση την απόσυρση των ΗΠΑ. Πρόθεση και των 2 πλευρών είναι η μετάβαση σε μια οικονομία με χαμηλότερους ρύπους, ενώ ταυτόχρονα υπεραμύνθηκαν της συμφωνίας των Παρισίων, καλώντας όλα τα συμμετέχοντα κράτη να την τηρήσουν. Παράλληλα, αναφέρθηκε πως η συμφωνία είναι μη αναστρέψιμη, ενώ επίσης τα 2 μέρη υπογράμμισαν την στήριξή τους προς τις χώρες του αναπτυσσόμενου κόσμου, μέσα από την παροχή χρηματικής και τεχνικής βοήθειας. ΕΕ και Κίνα θεωρούν πως η "μεταρρύθμιση" του συστήματος ενέργειας και η αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής συνιστούν βασικοί παράγοντες για την προώθηση των επενδύσεων και και τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας (Guardian, 2017).

4. Η συνεισφορά της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Για την ΕΕ, η διαπραγμάτευση στο Παρίσι απέκτησε ξεχωριστή σημασία, καθώς ήταν μια πρώτη τάξεως ευκαιρία ώστε να αποκαταστήσει την αξιοπιστία και το κύρος της, μετά την ανεπιτυχή έκβαση της συνόδου της Κοπεγχάγης το 2009. Σύμφωνα και με κοινοτικούς αξιωματούχους, ήταν ένα σπουδαίο αποτέλεσμα, κάτι που αντανakλά τις προσπάθειες της Ευρώπης να καταστεί και πάλι ένας ισχυρός παίκτης στις περιβαλλοντικές διαπραγματεύσεις. Το ερώτημα που τίθεται σε αυτή την περίπτωση είναι το κατά πόσο μπορεί η ΕΕ να γίνει ο ηγέτης στην αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και ταυτόχρονα, αν μπορεί να υπερκεράσει Κίνα και ΗΠΑ ως προς αυτό το κομμάτι. Πριν τη διάσκεψη στη Δανία, το 2009, η ΕΕ ανακοίνωσε δέσμη μέτρων προς την κατεύθυνση του να ανασχεθούν οι επιπτώσεις του φαινομένου, ενώ αξίζει να σημειωθεί πως και παλαιότερα, με την απόσυρση των ΗΠΑ από το πρωτόκολλο του Κιότο το 2001, έσπευσε να ηγηθεί της προσπάθειας για να τεθεί σε εφαρμογή η συμφωνία. Μέσω ξεκάθαρων προτάσεων και ενεργειών που αποσκοπούν στην υπογραφή δεσμευτικής συμφωνίας για τη μείωση των εκπομπών, η Ένωση έδειξε την αταλάντευτη δέσμευσή της στην προσπάθεια για τη βελτίωση των συνθηκών του κλίματος, κάτι που επιβραβεύτηκε μέσα από τη συμφωνία στο Παρίσι (Parker, Karlsson and Hjerpe, 2017).

Αξίζει σε αυτό το σημείο να σταθούμε σε μερικές από τις πρωτοβουλίες της ΕΕ ώστε να πείσει τα υπόλοιπα συμβαλλόμενα μέρη να αποδεχθούν και εν τέλει να υπογράψουν μια συμφωνία για το κλίμα. Η παροχή υποστήριξης προς τις αναπτυσσόμενες χώρες με χρηματικά μέσα για να αναπτύξουν μηχανισμούς μείωσης των εκπομπών και προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή ήταν ένα πολύ θετικό βήμα, όπως επίσης και η προσπάθεια συνεννόησης και συνεργασίας με ΗΠΑ και Κίνα, που αποσκοπεί στο να υιοθετηθεί ένα κείμενο που να ικανοποιεί όλες τις πλευρές. Παρά ταύτα, η αξιοπιστία της Ευρωπαϊκής Ένωσης δοκιμάστηκε σημαντικά μετά την Κοπεγχάγη, καθώς σύμφωνα με έρευνες, το ποσοστό σημασίας της στις διαπραγματεύσεις έπεσε σημαντικά, λόγω της αποτυχίας των διαπραγματεύσεων. Στις προσεχείς συναντήσεις, παρατηρήθηκε μια αυξομείωσή του, ενώ παράλληλα βλέπουμε τις ΗΠΑ να καταλαμβάνουν την πρώτη θέση ως προς το βαθμό επιρροής στη διάσκεψη του Παρισιού το 2015, με την Κίνα να βελτιώνει και εκείνη τη θέση της, προσπερνώντας την Ευρωπαϊκή Ένωση σ' αυτό το κομμάτι. Τι δεν πήγε καλά στη Δανία το 2009; Η Κοινότητα δεν μπόρεσε να παίξει καταλυτικό ρόλο στις συνομιλίες, δίχως να καταφέρει να τις επηρεάσει, αφήνοντας τις Ηνωμένες Πολιτείες και την Κίνα να θέτουν τους όρους του παιχνιδιού. Ενισχυτικό είναι και το γεγονός είναι πως και οι 3 παίκτες είχαν διαφορετικές προσεγγίσεις ως προς τα μέτρα που θα ληφθούν για να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα. Σε κάθε περίπτωση όμως, πιστώνεται στην ΕΕ η ικανότητα συγκρότησης συμμαχιών πριν τη διάσκεψη του Παρισιού για τη δημιουργία ενός φιλόδοξου κειμένου, δημιουργώντας παράθυρο ευκαιρίας για γεφύρωση του χάσματος ανάμεσα σε χώρες με αντίθετες αφετηρίες (Parker, Karlsson and Hjerpe, 2017).

5. Συμπεράσματα

Για να καταφέρει να εφαρμοστεί η συμφωνία, είναι πολύ βασικό να επιτευχθεί ευαισθητοποίηση του κοινού για το θέμα, αλλά και να υπάρξει πίεση προς τις κυβερνήσεις, τη βαριά βιομηχανία και τη ναυτιλία για να ακολουθούν φιλο-περιβαλλοντικές πολιτικές, αφήνοντας σταδιακά στην άκρη μεθόδους επιζήμιες για τη λειτουργία του πλανήτη και υιοθετώντας τεχνικές που ωφελούν την προστασία του κλίματος (Haas, 2017). Σαφώς και η συμφωνία των Παρισίων συνιστά μία σημαντική ευκαιρία για την ανάληψη αξιοσημείωτων ενεργειών για την ανάσχεση της κλιματικής αλλαγής, μέσα από μηχανισμούς όπως οι εθελοντικές συνεισφορές των κρατών, η διαρκής αξιολόγησή τους και η πρωτοκαθεδρία του κρατικού παράγοντα, ωστόσο χρειάζεται να επιλυθούν ορισμένα σημαντικά θέματα, όπως αυτό της διαφάνειας. Ξεχωριστή σημασία έχει ο ρόλος των ΜΚΟ, οι οποίες μπορούν να συμβάλλουν στην προσπάθεια για ενημέρωση και εφαρμογή εν τέλει της συμφωνίας (Falkner, 2017). Μένει να φανεί κατά πόσο θα επηρεαστεί η συμφωνία από την αποχώρηση των ΗΠΑ, με την Κίνα και την ΕΕ να επιθυμούν να αναπληρώσουν το χαμένο έδαφος, μένοντας αταλάντευτες στις δεσμεύσεις τους. Αποδεικνύεται επομένως η σημασία του ζητήματος για τις μεγάλες δυνάμεις και αναμένουμε με μεγάλο ενδιαφέρον τα τεκταινόμενα στο μέλλον.

6. Πηγές

Συμφωνία των Παρισίων για την Κλιματική Αλλαγή. Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ανάκτηση από: <http://www.consilium.europa.eu/el/policies/climate-change/timeline/>

Σεραφείμ Κερασιώτης (2017), Κλιματικές αλλαγές στον πλανήτη μας. Η περιπέτεια όλων των συνδιασκέψεων για την κλιματική αλλαγή από το Κιότο του 1997 μέχρι την Ταορμίνια του 2017. Ανάκτηση από: <http://www.alfavita.gr/arhron/epistimi/5-ioynioy-pagkosmia-imera-perivallontos-20-hronia-apo-protokollo-toy-kioto>

Falkner R. (2016). The Paris Agreement and the new logic of international climate politics. The Royal Institute for International Affairs.

United Nations Framework Convention on Climate Change. Ανάκτηση από: <http://unfccc.int/2860.php>

Riley M. Dunlap, Aaron M. McCright & Jerrod H. Yarosh (2016) The Political Divide on Climate Change: Partisan Polarization Widens in the U.S. Environment: Science and Policy for Sustainable Development, 58:5, 4-23

Potyraj J. (2017). A Brief History of U.S. Presidential Climate Change Policy. The Energy Collective.

Taylor G. (2016). Trump's Energy Policy: 10 Big Changes. Forbes. Ανάκτηση από: <https://www.forbes.com/sites/jamestaylor/2016/12/26/trumps-energy-policy-10-big-changes/#6abd9877cd9b>

An America First Energy Plan. The White House. Ανάκτηση από: <https://www.whitehouse.gov/america-first-energy>

Shear M. (2017). Trump will withdraw U.S. from Paris Climate Agreement. New York Times. Ανάκτηση από: <https://www.nytimes.com/2017/06/01/climate/trump-paris-climate-agreement.html>

McBride J. (2017). The Consequences of leaving the Paris Agreement. Council on Foreign Relations. Ανάκτηση από: <https://www.cfr.org/backgrounder/consequences-leaving-paris-agreement>

Worland J. (2017). Paris Agreement: China Takes Lead on Climate Change. Time. Ανάκτηση από: <http://time.com/4810846/china-energy-climate-change-paris-agreement>

Isabel Hilton & Oliver Kerr (2017) The Paris Agreement: China's 'New Normal' role in international climate negotiations, Climate Policy, 17:1, 48-58

Stanway D. (2017). Northern China smog cuts life expectancy by 3 years versus south: study. Reuters. Ανάκτηση από: <https://www.reuters.com/article/us-china->

[pollution-health/northern-china-smog-cuts-life-expectancy-by-3-years-versus-south-study-idUSKCN1BM2F1](https://www.theguardian.com/environment/2017/may/31/china-eu-climate-lead-paris-agreement)

Boffey D. & Nelsen A. (2017). China and EU strengthen promise to Paris deal with US poised to step away. The Guardian. Ανάκτηση από: <https://www.theguardian.com/environment/2017/may/31/china-eu-climate-lead-paris-agreement>

Charles F. Parker, Christer Karlsson & Mattias Hjerpe (2017) Assessing the European Union's global climate change leadership: from Copenhagen to the Paris Agreement, Journal of European Integration, 39:2, 239-252

Peter M. Haas (2016) Post Paris Climate Change Governance, Chinese Journal of Urban and Environmental Studies, Vol. 4, No. 1

United Nations (2017). Climate Negotiations Timeline. Ανάκτηση από: <http://www.un.org/sustainabledevelopment/climate-negotiations-timeline/>